
Скорченко І. В., Лєвдікова К. А.

Дніпровський національний університет залізничного транспорту імені академіка
В. Лазаряна, Науково-технічна бібліотека (м. Дніпро, Україна)

ПРОЦЕС КАТАЛОГІЗАЦІЇ В УНІВЕРСИТЕТСЬКІЙ БІБЛІОТЕЦІ

У роботі відображені напрямки та перспективи роботи з каталогами науково-технічної бібліотеки
Дніпровського національного університету залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна (НТБ
ДНУЗТ). Розглянуто особливості роботи в цифровому середовищі.

Ключові слова: карткові каталоги; електронний каталог; каталогізація

Skorchenko I. V., Lievdikova K. A.

Dnipro National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan,
Scientific and Technical Library (Dnipro, Ukraine)

THE CATALOGING PROCESS IN THE UNIVERSITY LIBRARY

The directions and perspectives of work with the catalogs of the scientific and technical library of the
Dnipro National University of Railway Transport named after I.V. Acad. V. Lazaryan. Features of work in the
digital environment are considered.

Keywords: card catalogs; electronic catalog; cataloging

Процес опису та систематизації фонду бібліотеки включає в себе каталогізацію шляхом запозичення вже готових бібліографічних записів, а також створення початкової оригінальної каталогізації. Каталогізація шляхом запозичення складається з отримання записів із бази даних інших бібліотек за допомогою WEB-ІРБІС. Світова практика запозичення бібліографічних даних базується на OCLC Connexion, розробником якої є міжнародний бібліотечний консорціум OCLC (Online Computer Library Center). У базі надається доступ до таких видів інформації, як бібліографічна, анотаційна і повнотекстова. Бібліотеки, які є передплатниками OCLC Connexion, мають таким чином вільний і необмежений доступ до всіх записів бази даних, а також можуть знаходити й завантажувати в електронний каталог (ЕК) відомості без тривалого процесу каталогізації кожного матеріалу окремо. На жаль, НТБ ДНУЗТ поки не є передплатником OCLC Connexion. Це значно прискорило б роботу каталогізатора.

Формування записів у каталозі складається з декількох етапів. Початковий етап проводить відділ комплектування, він передбачає створення первинних даних бібліографічного запису – автор, назва, рік видання, видавництво й місто, обсяг матеріалу (кількість сторінок). Книгам, аудіоматеріалам, мікроформам присвоюють інвентарний

номер. Далі безпосередньо каталогізатор відділу наукової обробки звіряє записи з базою даних, таким чином перевіряючи матеріал на дублетність. Наступним етапом є коригування первинних даних відповідно до формату ІРБІС, визначення УДК (коду Універсальної десятикової класифікації), авторського знака, систематичного шифру.

За допомогою «Авторитетного файлу» каталогізатор має можливість формувати предметну рубрику для систематизації матеріалу. Також у певне поле ЕК вносять ключові слова українською та російською мовами. Якщо матеріал, який надійшов до фонду бібліотеки, є оригінальним, друкують каталожні картки. Їх розставляють у каталоги університетської бібліотеки, такі як службовий алфавітний каталог, систематичний каталог, топографічний каталог. Якщо ж книга, журнал або аудіоматеріали є дублетними, в усі каталоги додають запис із новим інвентарним номером. Наразі для потреб студентів, викладачів і науковців університету в повному обсязі представлені Систематичний каталог (СК) і ЕК. Решта карткових каталогів законсервовані.

Безумовно, ЕК є найбільш зручним із каталогів. Він оперативно відображає динаміку фонду (доповнення відомостей про поточні надходження, виправлення, заміни, переміщення фондів та ін.), має доступність і максимум зручностей для користувачів і каталогізаторів (можливості дистанційного доступу до каталогу).

Але незважаючи на чималу роботу, яку ведуть науково-технічні бібліотеки з надання доступу до своїх інформаційних ресурсів через Інтернет, прогрес у засобах пошуку й доступу до цих ресурсів є незначним. Використання інструментів пошуку, насамперед Інтернету, набагато вищий ніж користування ЕК.

В Інтернеті надані більш прості й швидкі шляхи знаходження інформації. А наявність персональних комп'ютерів та інших мобільних пристроїв із доступом в Інтернет створює конкуренцію для електронних каталогів.

Читачі очікують від бібліотечних каталогів таких самих функціональних можливостей, як від пошукачів і книжкових онлайн-магазинів. І в цьому ЕК програють, що призводить до зменшення частки використання ЕК бібліотек у всесвітньому обсязі наукової інформації. Виникла необхідність створення і впровадження ЕК нового покоління. Для того, щоб витримувати конкурентність з Інтернет-пошуковими системами, необхідно вносити додаткову інформацію до традиційних коротких бібліографічних описів видань: зміст документів, зображення обкладинок, включення рецензій, безпосередньо повних текстів документів, рекомендовану літературу і, можливо, навіть коментарі читачів.

Потрібна оптимізація електронних каталогів бібліотек для полегшення їх індексування безкоштовними пошуковими системами Інтернету. Тоді результати пошуку можуть включати також і гіперпосилання на записи в ЕК з підказкою про бібліотеку, в якій можна знайти відповідну книгу.

Перспективу розвитку ЕК вбачаємо у впровадженні нового типу каталогізаторів. Наприклад, нового стандарту «Опис ресурсів і доступ до них» (RDA).

Розробники нових правил опису ресурсу хочуть надати цьому документу статус міжнародного стандарту, що спричинить за собою перехід на якісно новий рівень регламентування процесу каталогізації. Це глобально змінить загальну концепцію правил, структуру документа і термінологію.

Основну увагу і зусилля співробітників спрямовано на створення й удосконалення ЕК й бази даних Мережевих ресурсів. Електронний каталог постійно редагують, це необхідно для його вдосконалення, уникнення подвійних інвентарних номерів, односторонніх понять предметних рубрик і ключових слів, розміщення в єдиному ряду прізвищ та інших елементів опису, необхідних для пошуку.

У базі даних Мережевих ресурсів записи не повні. Ця база потребує постійного вдосконалення й доробки, зокрема індексації, впорядкування елементів бібліографічного опису.

Підводячи підсумки, хочеться зауважити, що необхідно регулярно стежити за публікаціями в пресі з питань нових тенденцій в галузі каталогізації та застосування каталогів нового покоління.